

SEYYİD NESÎMÎ'NİN YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

Unpublished Poets of Nesîmî

M. Fatih KÖKSAL¹

ÖZET

Seyyid İmâdüddin Nesîmî Türk edebiyatının en büyük şairleri arasındadır. Ne var ki onun şiirleri üzerinde yapılan çalışmalar genellikle divanları çerçevesinde kalmış, cönkler ve şiir mecmualarında yer alan şiirleri değerlendirilmemiştir. Kaldı ki divanlarının çoğu nüshalarına da ona ait olmadığı belli olan şiirler sızabilmiş, araştırmacılar da bunu tefrik etme cihetine gitmemişlerdir.

Böylesine önemli bir şairin şiirlerinin tamamının tespit edilmesi kaçınılmaz bir zarurettir. Yakın gelecekte tamamlanacağını ümit etmek istediğimiz bu çalışmalar bütününe bir katkıda bulunmak amacıyla, Nesîmî'nin şahsî kütüphanemizde bulunan el yazması şiir mecmuaları ve cönklerde yer alan yayımlanmamış şiirlerini bilim dünyasına sunmak istedik.

Bu makale, bir yandan Nesîmî'nin söz konusu şiirlerini tanıtmak, diğer yandan da ilgilileri konu üzerinde daha geniş araştırmalar yapmaya teşvik edebilmek amacıyla kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seyyid İmâdüddin Nesîmî, Nesîmî Divanı, Şiir Mecmuaları, Cönkler, Hurufî Edebiyatı.

ABSTRACT

Seyyid İmâdüddin Nesîmî is one of the greatest poets of Turkish literature. But works about his poems are generally limited to his divans, but his poems in conks and other poem collections are not examined. Besides, some poems that are not belong to him are included in his divans, and researchers does not distinguish them form the originals.

It is a must to find whole poems of such a great poet. We want to put forward Nesîmî's poems that exists in manuscript conks and poem collections which stand on our special library to contribute Nesîmî works. In this wise we hope to finish this kind of Works in the short run.

This article is written to encourage researcher to make more comprehensive works and also to introduce Nesîmî's unpublished poems.

Key Words: Seyyid İmâdüddin Nesîmî, Nesîmî's Divan, Poem Collections, Conks, Hurufî Literature.

Türk edebiyatının mümtaz şairlerinden Seyyid İmâdüddin Nesîmî'nin en önemli taraflarından biri de Türk dünyası edebiyatının önde gelen müşterek değerlerinden olmasıdır. Öyle ki, Üsküp'te derlenmiş bir şiir mecmuasında onun gazellerini görebilir, Anadolu'nun ücra bir köşesinde tutulmuş bir cönkte tuyuğlarını bulabilir, Bakü'de, Tebriz'de, hatta Orta Asya içlerinde divanının nüshalarına rastlayabilirsiniz. Nesîmî, Allah'ın çok az kişiye bahşettiği, üstünlüğü ancak okundukça duyulan derunî hazlarla fark edilebilecek bir şiir kudretiyle, muasırı şairlerin çok

¹ Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi. mfkoksal@gmail.com

önünde, hatta sonraki asırların en büyük şairleriyle rahatlıkla boy ölçüşebilecek kudrette, yüksek yaradılışlı bir sanatkârdır.

Nesîmî'nin geniş bir coğrafyaya yayılan şöhreti, birçok şairi nisyan karanlığına gömen zamana da karşı koymuş, onun şiirleri her zaman ve mekânda daima merak, ilgi ve rağbet merkezi olmuştur. Bu, birçok soru işaretiyle üzerinde durulması gereken bir meseledir. Nasıl olmuştur da hem kendi devrinde hem sonrasında, bütün İslâm coğrafyasında "aykırı" bir cereyan olarak tescil edilen Hurûfîliğe mensup ve birçok şiirinde bu öğretiyi anlatma ve yayma gayretinde olan bir şair bu denli kabul görmüş ve sevilmiştir? Öyle ki, onun şiirlerine sadece Alevî-Bektaşî kaynaklı ve cönkler ve şiir mecmualarında değil, tamamen Sünnî akideye mensup mutasavvıf şairlerin şiirleriyle dolu derlemelerde de çokça rastlanır.

Nesîmî'nin böylesine sevilmesindeki ilk âmili, onun çağları aşan fevkalâde lirizminde aramak icap eder. Bize göre ondaki lirizm, Tanrı vergisi sanatkârlığın "samimiyet"le bütünleşmesinin bir ürünüdür. Türk insanı, onun bütün şiirlerinde coşkun bir samimiyet bulmuş ve ondaki bu sıcaklık ve samimiyeti sevmiştir.

Büyük Türk dünyasının bu büyük şairini farklı ve üstün kılan bir başka özelliği, "dil"iyle alâkalıdır. Dili kullanma mahareti, onda zekâ, kavrayış ve hissiyatla birleşmiş, Türk dilinin bütün imkânlarını değerlendiren bir sanatkâr söyleyişi ortaya çıkmıştır. Hemen bütün mutasavvıf şairlerde, hususiyile de Alevî-Bektaşî şiirinde "Mansur" ve "ene'l-hak" bir mazmun olarak işlenir. Ama kaç şair onun;

‘ Âşık-ı dîvāneyem geldüm “ene'l-ḥak” söylerem

Nâr birdür nûr bir asılıvirsem dâr bir

söyleyişindeki âhenk, ritim ve manâ bütünlüğünü böylesine yakalayabilmiştir? Şu ikinci mısradaki ses armonisinin tesadüfî olması mümkün mü? Nâr ve nûr kelimelerindeki "n"; "bir"lerdeki "r"; "asılıvirsem" kelimesindeki "s" sesleri beyitteki "m"lerle birleşince hâtiften bir ses kulağınıza "Mansuuur... Mansuuur..." der gibidir. Şair, "nâr, nûr ve dâr" kelimelerinde yaptığı medlerle bu çağrışıma daha da güçlendiriyor, kendisi de Mansurlaşıyor: "Nârı birdür nûru bir asılı virsem dârı bir..." Bu mükemmel ses düzeneği, her türlü edebî sanat, gramatikal yapı, hatta anlam dahi bir tarafa konsa, şu beytin insana verdiği telezzüz, iştihak ve coşkuya olsa olsa "ruh gıdası" denir.

Bu büyük Türk şairi, bütün Türk dünyasında ama hususiyile Anadolu ve Azerbaycan Türklüğü üzerinde derin tesirler bırakmış, onların şiir ve edebiyatlarına da muazzam surette nüfuz ve tesir etmiştir. Bu

sebeplerdir ki Nesîmî ve eserleri üzerinde bu bölgelerde pek çok çalışma yapılmıştır. Seyyid Nesîmî'nin Türkçe ve Farsça divanları üzerine yapılan çalışmalara, şairle ilgili daha önce yayımladığımız bir makalede değinmiştik (Köksal, 2000). Söz konusu makalede, yine elimizde bulunan bir el yazması mecmua içinde yer alan Nesîmî'nin Türkçe Divanı baskılarında bulunmayan 36 tuyuğ ilk defa bilim âleminin dikkatlerine sunulmuştu.

Bu yazımızda da, bahis konusu makaleyi hazırlayışımızdan bu yana geçen zaman zarfında topladığımız yazmalar arasında bulunan yine Nesîmî'nin Türkiye'deki matbû divanlarının hiçbirinde yer almayan 17 gazel ve iki tuyuğ metni ile Bakü neşrinde (Gehramanov, 1973) yer alan; ancak Türkiye'deki baskıların hiçbirinde bulunmayan bir kaside, 25 gazel olmak üzere toplam 45 adet manzumeye nüsha farkları da gösterilerek yer verilecektir. Burada yayımlanan manzumelerin nazım şekillerine göre dökümü şöyledir:

Nazım Şekli	Basılı Nesîmî Divanlarının Hiçbirinde Bulunmayan Şiir Sayısı	Türkiye'de Basılı Nesîmî Divanlarında Bulunmayan Şiir Sayısı	Bu Yazıda Yayınlanan Toplam Şiir Sayısı
Kaside	-	1	1
Gazel	17	25	42
Tuyuğ	2	-	2
Toplam	19	26	45

Okuyucunun aklına tabîi olarak bu şiirlerin Seyyid İmadüddîn Nesîmî'ye aidiyeti konusunda nasıl emin olunabileceği sorusu gelecektir. Elimizdeki mecmua ve cönklerde yer alan Nesîmî mahlaslı şiirlerden bazılarının Nesîmî'ye ait olmasının mümkün olmadığı zaten tarafımızdan belirlenmiş ve onlar bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Sözelimi;

‘ Aşk elinden yandı cânım yâ ‘ Alî senden meded

Bir ğarîb-i bî-nevâyam yâ ‘ Alî senden meded

beytiyle başlayan uzun bir gazel veya

Ey gönül il aynasına bakmanuñ faydası ne

Ser-mâyeden ziyâna çok şatmanuñ faydası ne

matlayla başlayan gazel vb. şiirlerin teknik kusurlarla dolu ve Nesîmî üslubundan çok uzak bir söyleyişte kaleme alındığından, bize göre Nesîmî'ye ait olma ihtimâli yoktur.

